

พระกำแพงซุ้มกอ และ พระรอดลำพูน

ชี้ตำหนิ-วิธีดูพระแท้-พร้อมภาพพระจริงหาดูยาก

พิศาล เตชะวิภาค (ต้อย เมืองนนท์)

รองนายกสมาคมผู้นิยมพระเครื่องพระบูชาไทย คนที่ 1 : บรรยาย

ชวรค์ชัย บุนปาน : คำนำ

กองบรรณาธิการ **ข่าวสด** : เรียบเรียง

เบญจภาคี
พระกำแพงชุ่มกอ
และ
พระรอดลำพูน

กองบรรณาธิการ

ข่าวสด

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน 2556

เบญจภาคี พระกำแพงซุ้มกอ และ พระรอดลำพูน

● พิศาล เตชะวิภาค : บรรยาย, กองบรรณาธิการข่าวสด : เรียบเรียง
พิมพ์ครั้งแรก : สำนักพิมพ์มติชน, ตุลาคม 2556

ราคา 320 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

กองบรรณาธิการข่าวสด

เบญจภาคี พระกำแพงซุ้มกอ และ พระรอดลำพูน.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2556.

288 หน้า : ภาพประกอบ.

1. พระเครื่อง - ชุดเบญจภาคี - พระกำแพงซุ้มกอ - พระรอดลำพูน

I. ชื่อเรื่อง

294.335

ISBN 978-974-02-1197-6

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคะนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, สุชาติ ศรีสุวรรณ,
ปิยชนม์ สุทวิทรัพย์, ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์, ศิริพงษ์ วิทย์วิโรจน์, นงนุช สิงหนตะ

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เทิงวิเศษ • รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : จุริรัตน์ ทิมวัฒน์

บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน • บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : พัลลภ สามสี่

• หัวหน้ากองบรรณาธิการ : สุภชัย สุชาติธรรม

พิสูจน์อักษร : อภัย ศิริกาล, ราตรี เจริญผล

คอมพิวเตอร์กราฟิก-ศิลปกรรม : กองบรรณาธิการข่าวสด • ออกแบบปก : ฝ่ายศิลป์ข่าวสด

สำนักพิมพ์มติชน www.matichonbook.com

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) : 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 ๑ตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1335 โทรสาร 0-2589-5818

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 ๑ตุจักร

กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2400-2402

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด 27/1 หมู่ 5 ถนนสุขาประชาสรรค์ 2 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี 11120 โทรศัพท์ 0-2584-2133, 0-2582-0596 โทรสาร 0-2582-0597

จัดจำหน่ายโดย บริษัท งานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 ๑ตุจักร กรุงเทพฯ

10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3353 โทรสาร 0-2591-9012

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co.,Ltd. 12 Tethsabannaruem Rd, Prachanivate 1

Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เพื่อปกป้องธรรมชาติ ภาวะโลกร้อน และสุขภาพของผู้อ่าน

สารบัญ

คำนำ

8-9

ประวัติพระกำแพงซุ้มกอ กรุทุ่งเศรษฐี

จ.กำแพงเพชร

10-19

พระซุ้มกอ

ต๋อย เมืองนนท์

20-41

พระกำแพงซุ้มกอ

42-43

ยกกล้างขึ้นสอง
พระกำแพงชุ้มกอ พิมพ์ใหญ่มีกระหนก
เนื้อชิน

44-45

ยกกล้างขึ้นสอง
จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ
พระชุ้มกอ พิมพ์ใหญ่ไม่มีกระหนก

46-71

ยกกล้างขึ้นสอง
จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ
พระกำแพงชุ้มกอ พิมพ์กลาง

72-85

ยกกล้างขึ้นสอง
จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ
พระกำแพงชุ้มกอ พิมพ์ขนมเปี๊ยะ

86-97

ยกกล้างขึ้นสอง
จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ
พระกำแพงซุ้มกอ พิมพ์ใหญ่มีกระหนก
98-145

ยกกล้างขึ้นสอง
พระกำแพงซุ้มกอ พิมพ์กลางเนื้อชิน
146-147

ประวัติพระรอด
วัดมหาวัน จ.ลำพูน
148-165

พระรอด
ต๋อย เมืองนันท
166-179

พระรอด

180-181

ยกกล້องขึ้นสอง

จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ

พระรอด พิมพ์ใหญ่

182-215

ยกกล້องขึ้นสอง

จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ

พระรอด พิมพ์กลาง

216-231

ยกกล້องขึ้นสอง

จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ

พระรอด พิมพ์เล็ก

232-253

ยกกลัองขึ้นสอง
จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ
พระรอด พิมพ์ต้อ

254-265

ยกกลัองขึ้นสอง
จุดสังเกตตำหนิพิมพ์ทรงองค์พระ
พระรอด พิมพ์ตั้น พิมพ์ที่ 1-2

266-277

ชมพระองค์จริง
พระรอด-พระซุ้มกอ

278-283

ประวัติ พิศาล เตชะวิภาค
(ต้อย เมืองนนท์)

285-287

คำนำ

หนังสือสูงค่าเล่มนี้ ว่าด้วยเรื่อง พระรอด ลำพูน และ พระซุ้มกอ กำแพงเพชร โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นพระเครื่องสุดยอดในชุดเบญจภาคี อันประกอบไปด้วย พระสมเด็จ ของสมเด็จพระพุฒาจารย์โต วัดระฆังฯ ผังธนบุรี, พระนางพญา พิษณุโลก, พระผงสุพรรณ สุพรรณบุรี และ พระรอด พระซุ้มกอดังกล่าว

เครื่องมือตีชน ชีงของหนังสือพิมพ์ข่าวสดและส่วนหนึ่งของมติชน อคาเดมี เปิดคลังความรู้เรื่องพระเครื่องอนรรชค่า ด้วยการเชิญ **ท่านพิศาล เตชะวิภาค** รองนายกสมาคมผู้นิยมพระเครื่องพระบูชาไทย คนที่ 1 หรือ **พี่ตั๋ย** หรือ **ครูตั๋ย เมืองนนท์** เอตทัคคะผู้เชี่ยวชาญและคณะเพื่อนผู้รู้ มาบรรยายกลเม็ดเด็ดพรายของพระชุดเบญจภาคีอย่างหมดเปลือก ในเวลาต่างกรรมต่างวาระกัน ตั้งแต่พระสมเด็จ ในกลางปีพ.ศ.2555 จบด้วยพระรอด ลำพูน พระซุ้มกอ กำแพงเพชร ในวันอาทิตย์ที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2556

เล่มแบ่งหนังสือออกเป็น 3 เล่ม พระสมเด็จวัดระฆังฯ และนางพญา กรูวัดนางพญา พิษณุโลกเล่มหนึ่ง

พระสมเด็จวัดบางขุนพรหม และพระผงสุพรรณเล่มหนึ่ง

รวมทั้งเล่มนี้ คือ พระรอด ลำพูนและพระซุ้มกอ กำแพงเพชร

พระเครื่องชุดเบญจภาคี เป็นของดี เป็นของหายาก เป็นความหวังของผู้ปรารถนา เป็นความสมหวังของโลกวิสัย ใครครอบครอง อำนาจ พุทธคุณในแต่ละองค์ก็เหมือนคัมภีร์ผู้ศรัทธาเชื่อถือมิให้ตกไปในที่ต่ำ ทราบ ช้ำเกื้อหนุนบุญญาบารมีในทางที่ถูกที่ควรให้สูงส่งทางใจอีกด้วย

แต่เนื่องจากเป็นของเก่า หายาก ความต้องการมีมากกว่าของที่มี ศาสตร์ และศิลป์เฉพาะรูปเฉพาะองค์จึงเป็นเรื่องจำเป็น การเรียนรู้จากผู้รู้จึงละเอียดไม่ได้

ความรู้เรื่องพระเบญจภาคีและความรู้ในเรื่องอื่นๆ จึงเกิดขึ้น เพราะเหตุนี้

ในส่วนความรู้เฉพาะทางอย่าง **พื้ต้อย** หรือ **ครุฑ้อย** เมืองนนท์ ก็มีได้ บรรณานอะไรมากไปกว่า ความรู้ที่ดีกว่าความไม่รู้ การไหว้พระอย่างถูกแบบถูกพิมพ์ดีกว่าการไหว้ส่งเดช

ค่อยๆ อ่านด้วยความเพลิดเพลิน อย่างมีสาระเถอะครับ ความหวังสมปรารถนาได้ในวันหนึ่ง

ขรรค์ชัย บุนปาน

ประวัติ

พระกำแพงซุ่มกอ กรุทุंगเศรษฐี

จ.กำแพงเพชร

เมืองกำแพงเพชร เป็นเมืองโบราณปรากฏหลักฐานในจารึกตำนานพงศาวดาร กล่าวถึงเมืองในชื่อต่างๆ หลายชื่อ ได้แก่ เมืองซากังราว ซึ่งสันนิษฐานว่ามีศูนย์กลางอยู่บริเวณตัวเมืองกำแพงเพชร ปัจจุบันเมืองนครชุม ปรากฏในศิลาจารึกนครชุม โดยพระมหาธรรมราชาลิไท ราวๆ ปีพ.ศ.1900 เมืองเทพนครปรากฏในตำนานสิงหนวัติกุมาร พงศาวดารโยนก รู้จักกันในนามบ้านคนตี

นอกจากนี้ ยังมีเมืองไตรตรังษ์ เมืองแปบ เมืองสุพรรณภาว เมืองแสนตอ และเมืองบางพาน ประการหนึ่ง หรืออีกประการหนึ่ง เมืองนครปากอาจเป็นเมืองไม่มีกำแพงซึ่งก่อด้วยอิฐหรือแลงอย่างถาวรก็ได้ เมืองโบราณที่ไม่มีกำแพงเช่นนี้ก็มีตัวอย่างอยู่มาก และยิ่งอยากจะใคร่เดาต่อไปอีกว่า ชื่อเมืองกำแพงเพชรนั้นน่าจะให้ภายหลังเมื่อได้ยกเมืองลงมาตั้งริมลำน้ำแควน้อยแล้ว และได้ก่อกำแพงขึ้นด้วยแลงเป็นที่มั่นคง จึงตั้งกำแพงใหม่ จนเปลี่ยนชื่อเมืองเรียกว่าเมืองกำแพงเพชร คือประสงค์จะอวดกำแพงนั่นเอง

คราวนี้มีปัญหาซึ่งจะต้องตอบอยู่ข้อหนึ่ง ว่าเหตุใดจึงต้องย้ายเมืองจากที่เดิม ตอบได้ตามความสันนิษฐานทันทีว่า เพราะลำน้ำเก่าแห้งเหินจึงต้องย้ายเมืองลงไปหาลำน้ำที่ยังมีน้ำบริบูรณ์ เมื่อไปตรวจดูถึงที่แล้วก็แลเห็นพยานปรากฏอยู่ชัดเจนว่าชื่อที่สันนิษฐานไว้นั้นไม่ผิด คือได้พบ

วัดอวาสใหญ่ กำแพงเพชร

ลำน้ำแห่งหนึ่ง ซึ่งได้ความว่าในฤดูแล้งน้ำแห้ง แต่ในฤดูฝนมีน้ำไหล ลำน้ำนี้ปากไปออกแควน้อย ส่วนข้อที่ว่าเมืองเดิมจะตั้งอยู่แห่งใดนั้น ถ้าเมื่อได้ไปดูถึงที่แล้วก็คงจะตอบปัญหาได้ โดยความเชื่อว่าจะไม่พลาดมากนัก คือตามที่ใกล้ๆ ลำน้ำที่กล่าวมาแล้วนั้น มีวัดร้างใหญ่ๆ อยู่ติดๆ กันเป็นหลายวัด ซึ่งพอจะเข้าใจได้ว่าคงจะไม่ได้ไปสร้างไว้นอกเมืองเปล่าๆ และจะต้องเข้าใจอีกอย่างหนึ่งว่า ถึงแม้เมื่อได้ย้ายเมืองลงมาตั้งริมฝั่งแควน้อยแล้ว ก็ยังมีบ้านคนอยู่ในที่ตั้งนครปฐม เพราะยังมีถนนจากประตูสะพานโคมด้านตะวันออกแห่งเมืองกำแพงเพชรออกไปจนถึงวัดต่างๆ ในนครปฐม

ถนนนี้ถมสูงพ้นจากพื้นดินบางแห่งถึง 2 ศอกเศษ กาลบัดนี้ก็ใช้เป็นทางเดินไปได้ นี่เป็นพยานอยู่ว่าวัดเหล่านั้นเจ้าเมืองกำแพงเพชรคงจะยังทำนุบำรุงเป็นพระอารามหลวงอยู่ และถ้าเช่นนั้นแล้วก็ต้องสันนิษฐานได้ว่าบ้านคนคงจะต้องมีอยู่ด้วย มิฉะนั้นพระสงฆ์จะอยู่ในวัดนั้นๆ ไม่ได้เลย ถ้าแม้จะต้องเดินเข้ามาบิณฑบาตถึงในเมืองกำแพงเพชรทุกวัน ต้องแปลว่าเดินวันละ 100 เส้นเศษเสมอ อยู่ข้างจะลำบากมากอยู่

แต่ยังมีพยานอื่นๆ อีกว่า มีบ้านคนอยู่ตามแถบเมืองเดิมนั้น ซึ่งอาจจะสันนิษฐานได้เมื่อพบบ่อขุดแลงและสิ่งของอื่นๆ ซึ่งจะได้อีกกล่าวถึงต่อไป กับยังมีพยานว่าเมืองเดิมอยู่ทางที่กล่าวแล้วนั้นคือข้างถนนที่เดินจากเมืองกำแพงเพชรนั้น มีสระอยู่ 2 สระ ราษฎรตามแถบนั้นเรียกว่าสระแก้ว และสระคา (คือคองคา) สระทั้ง 2 นี้คงจะเป็นที่ขังน้ำในเมืองเดิม เช่น สระอื่นๆ และสระตระพังพอง สระพังเงิน เมืองสุโขทัย นั้นเป็นต้น และเมื่อย้ายเมืองไปตั้งใหม่แล้วราษฎรที่ยังคงอยู่แถบเมืองเดิมก็คงยังได้อาศัยน้ำในสระนี้เองจึงยังคงอยู่ได้ต่อไป...

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอรรถาธิบายเพิ่มเติมว่า

- เรื่องเมืองกำแพงเพชรเก่าใหม่ตรวจในสมัยต่อมาได้ความดังนี้ ที่เรียกว่าเมืองนครปฐมนั้นที่ถูกคือเมือง นครชุม เพราะในจารึกเขียน นคระชุ ดังนี้ อ่านกันชั้นแรกเข้าใจว่าชื่อ นครปฐม

ตัวช่าง

เจดีย์กลางทุ่งทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ นครชุม กำแพงเพชร

วัดกะโลทัย
WAT KALO THAI

เจดีย์กะโลทัย ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ กำแพงเพชร

เจดีย์กะโลทัย ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ กำแพงเพชร

ต่อมาภายหลังจึงพิจารณาเห็นว่า ชู เมืองนี้เป็นเมืองเดิมที่เรียกในหนังสือพระราชพงศาวดารว่าเมืองซากังราว ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกได้ปากคลองสวนหมาก เมืองกำแพงเพชรที่ริมน้ำทางฝั่งตะวันออกเป็นเมืองสร้างทีหลัง หลังเมืองกำแพงเพชรออกไปทางตะวันออกที่มีวัดสร้างไว้มากนั้นเป็นที่อรัญญิก มิใช่เมือง

- เรื่องวัดข้างในเมืองกำแพงเพชร ภายหลังจากได้งานตรวจดูทั้งหมดเห็นแปลกประหลาดกว่าที่อื่น คือมีที่เป็นบริเวณวัดอยู่ 2 บริเวณ แต่ในบริเวณเดียวกัน สร้างวัดเป็นหลายวัด ต่อมาเมื่อโบสถ์วิหารและพระสถูปเจดีย์อยู่ติดๆ กันไป ไม่เห็นมีที่ไหนเหมือน ตรวจค้นหาเหตุที่สร้างวัดอย่างนี้อยู่ช้านานจึงคิดว่าวัดที่สร้างในสมัยครั้งสุโขทัยและตอนต้นสมัยอยุธยา โดยมากสร้างเป็นอนุสาวรีย์ ไม่มีพระสงฆ์อยู่เหมือนอย่างวัดในสมัยชั้นหลัง ที่สร้างโบสถ์หลายโบสถ์ไว้ในบริเวณเดียวกัน เห็นจะเป็นแต่ให้พระสงฆ์บวชขนาดได้ในวัดซึ่งสร้างเป็นอนุสาวรีย์นั้น อนึ่ง สังเกตดูวัดที่สร้างในเมืองกำแพงเพชร สันนิษฐานว่าจะเป็นอย่างสร้างชั้นหลังด้วยฝีมือเลวกว่าวัดซึ่งสร้างไว้ในอรัญญิกข้างหลังเมืองออกไป

- พระมหาธาตุที่ในศิลาจารึกว่าพญาฤไทยราชสร้างนั้น ภายหลังสอบได้ความแน่ว่า อยู่ที่เมืองนครชุมฝั่งตะวันตกที่ปากคลองสวนหมาก เดียวนี้ก็ยังมีอยู่ แต่เศรษฐกิจะเหรียงคนหนึ่งปฏิสังขรณ์แปลงรูปไปเป็นพระเจดีย์พม่าเสีย

- สอบศิลาจารึกได้ความว่า พญาฤไทยราชที่เป็นพระมหาอุปราชครองเมืองศรีสัตนาคนาน้อยที่สร้างพระมหาธาตุที่เมืองนครชุมเมื่อเสวยราชย์แล้วเป็นพระองค์เดียวกัน

- ชื่อเมืองกำแพงเพชรนี้สังเกตดูขอบกล ในบรรดาศิลาจารึกครั้งสุโขทัยมิได้กล่าวถึงเลย มีออกชื่ออยู่ในศิลาจารึกแผ่น 1 ก็เรียกว่า เมืองนครชุม คือ เมืองที่อยู่ฝั่งตะวันตก แต่หนังสือโบราณทางเชียงใหม่ก็ดีทางกรุงศรีอยุธยา เช่น ในกฎหมายลักษณะพุกพาซึ่งตั้งแต่ในรัชกาล

เจดีย์วัดช้างรอบ กำแพงเพชร

พระเจ้าอู่ทองก็ดีเรียกว่าเมืองกำแพงเพชรทั้งนั้น แต่เป็นเมืองลูกหลวง ดังทรงพระดำริเป็นแม่ที่เมืองเช่นเดียวกันทั้ง 4 ทิศ เมืองสุโขทัย คือ เมืองศรีสุชนาลัย (สวรรคโลก) อยู่ทิศเหนือ เมืองสองแคว (พิษณุโลก) อยู่ทิศตะวันออก เมืองสระหลวง (พิจิตร) อยู่ทิศใต้ เมืองกำแพงเพชรอยู่ทิศตะวันตก

ในพระราชนิพนธ์เรื่องเสด็จประพาสเมืองกำแพงเพชร ของพระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ 5 ในปีพ.ศ.2449 ปรากฏเรื่องราวของกำแพงเพชร ซึ่งมีความโดยย่อว่า

นายชิต มหาดเล็กจรเดช เดิมรับราชการในกระทรวงมหาดไทยลาป่วยได้ขึ้นมารักษาตัวที่บ้านภรรยาเมืองกำแพงเพชรในปีนั้น ได้ทุลเกล้าฯ ถวายตำนานพระกำแพงทุ่งเศรษฐี เป็นจารึกบนแผ่นลานทอง แต่รัชกาลที่ 5 นายชิตกล่าวว่า แผ่นลานทอง ไม่พบในกรุวัดพระบรมธาตุ ชุดได้เฉพาะในบริเวณทุ่งเศรษฐีเท่านั้น การพบกรุพระครั้งแรกที่วัดพระบรมธาตุนครชุม ในปีพ.ศ.2392 แล้ว พระเจดีย์ทั้ง 3 องค์ ได้ถูกซ่อมขึ้นรวมเป็นองค์เดียวกันโดยชาวพม่า ชื่อ พลญาตะก่า แต่ไม่แล้วเสร็จ เศรษฐีป่าไม้ชาวพม่า ชื่อพะโป๊ะ ได้บูรณะต่อมาจนเสร็จบริบูรณ์ แล้วตั้งยอดฉัตรจากประเทศพม่ามาประดับยอดพระบรมธาตุ

ในปัจจุบันพระบรมธาตุเจดีย์องค์นี้มีรูปแบบศิลปะพม่า นายชิต มหาดเล็ก บันทึกไว้ว่า หลังจากพบพระพิมพ์ครั้งแรกที่เจดีย์วัดพระบรมธาตุแล้ว ต่อมาชาวบ้านได้ขุดค้นเจดีย์น้อยใหญ่ในบริเวณลานทุ่งเศรษฐีได้พระพิมพ์แบบต่างๆ จำนวนมาก พระพิมพ์เมืองกำแพงเพชรนี้ก่อนชาวบ้านนิยมนับถือกันมาช้านานแล้วว่ามีความวิเศษมาก ผู้ใดมีไว้จะทำการสิ่งใดก็มีความสำเร็จผลตามความปรารถนาทุกประการ รูปแบบพระพิมพ์เหล่านี้ มีผู้ได้พบแล้วมีอยู่ 4 แบบ พระยืนอย่าง 1 พระลีลาอย่าง 1 พระนั่งอย่าง 1 พระเกษรวานอย่าง 1 พระพิมพ์เหล่านี้เหมือนกับที่ชาวบ้านได้พบครั้งแรกในเจดีย์พระบรมธาตุทุกอย่าง

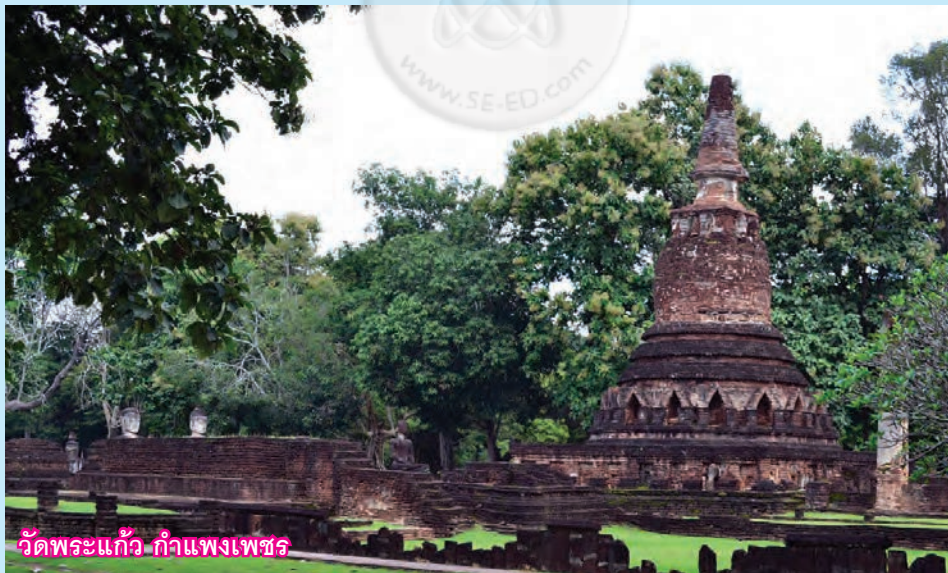

นายชิตได้ทุกลเกล้าฯ ถวายพระพิมพ์สกุลทุ่งเศรษฐีหลายแบบ พร้อมด้วยแม่พิมพ์พระและ
สำเนาตำนานจารึกแผ่นลานเงินของพระพิมพ์สกุลทุ่งเศรษฐีแต่สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ด้วย (พระพิมพ์กรุนี้รัชกาลที่ 5 ได้นำออกแจกจ่ายพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการมหาดเล็กที่
ติดตามเสด็จในครั้งนั้นโดยทั่วกัน)....

หลักฐานที่ชัดเจนที่สุดเกี่ยวกับเมืองกำแพงเพชร ได้แก่ ศิลาจารึกนครชุม กกล่าวถึงการสร้าง
เมืองนครชุม โดยพระมหากษัตริย์ราชธานีไทย ซึ่งปรากฏความในศิลาจารึกว่า

...ศักราชที่ 1279 ปีระกา เดือนแปด ออกห้าค่ำ วันศุกร์ หนไทยกัถเราบูรพผลคุณนักษัตร
เมื่อยามวันสถาปนานั้น เป็นหกค่ำแล้วพญาฤไทยราชผู้เป็นลูกพญาเลอไทย เป็นหลานแก่พญา
รามราช เมื่อได้เสวยราชย์ในเมืองศรีสัชนาลัยสุโขทัยได้ราชาภิเษก อันฝูงท้าวพระยาทั้งหลายอัน
เป็นมิตรสหายอันมีในสี่ทิศนี้ แต่งกระยาตงววยของฝากหมากปลาเผาไหม้ อันยัตยัญญอภิเษกเป็น
ท้าวพระยา จึงขึ้นชื่อศรีสุริยพงษ์ มหารธรรมราชาธิราช หากเอาพระศรีรัตนมหาธาตุอันนี้มา
สถาปนาในเมืองนครชุมนี้ ปีนันพระมหาธาตุนี้ใช้ธาตุนั้นสามานย์คือพระธาตุนั้นแท้จริง แล้วเอาลูก
แต่ลังกาที่ปีพูนมาถวาย เอาทั้งพีชพระมหาโพธิอันพระพุทธเจ้าเราเสด็จอยู่ได้ต้น และผจญพล
ขุนมาราธิราช ได้ปราบแก่สัพพัญญุตญาณเป็นพระพุทธเจ้า มาปลุกเบื่องหลังพระมหาธาตุนี้
ผีผู้ใดได้ในวันพระทำบูชาพระศรีรัตนมหาธาตุและพระศรีมหาโพธิ์นี้ว่าไซ้มีผลอันสงส์พำเสมอ
ดังได้นพตนพระเป็นเจ้าบ้าง

อาจสรุปได้ว่า เมืองกำแพงเพชรปรากฏขึ้นในบริบททางประวัติศาสตร์ก่อน พ.ศ.1900 ครั้น
เมื่อกรุงศรีอยุธยาขยายอำนาจขึ้นมาทางตอนเหนือ เมืองกำแพงเพชรได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจขึ้น
มาทางตอนเหนือเมืองกำแพงเพชร ได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของพระบรมราชาธิราช (ขุนหลวง
พะงั่ว) โดยสุโขทัยยอมอ่อนน้อมต่อกรุงศรีอยุธยาเรื่อยมาจนถึงรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
แคว้นแคว้นอยุธยา จึงผนวกเอาดินแดนของสุโขทัย อันรวมถึงกำแพงเพชร เข้าไว้ภายใต้พระราช
อำนาจอย่างสมบูรณ์

วัดพระแก้ว กำแพงเพชร

วัดอาวาสน้อย ในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

พระเครื่องเมืองกำแพง

พระเครื่องที่พบบริเวณจังหวัดกำแพงเพชรนับเป็นพระเครื่องที่มีพุทธเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันแสดงให้เห็นถึงศิลปะเชิงช่าง ตลอดจนความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างสูง

พระเครื่องสกุลพระกำแพง มีตำนานปรากฏชัด ได้พบจารึกบนแผ่นลานเงินในกรุขณะรื้อพระเจดีย์องค์ใหญ่ของวัดพระบรมธาตุ เมืองนครชุมเหตุการณ์ที่ค้นพบพระเครื่องเป็นจำนวนมากนี้มีบันทึกประวัติไว้ว่า เมื่อปีระกา จุลศักราช 1211 (ตรงกับ พ.ศ.2392) สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) วัดระฆังฯ ได้ขึ้นมาเยี่ยมญาติที่เมืองกำแพงเพชร ได้อ่านศิลาจารึกอักษรไทยโบราณมีอยู่ที่วัดเสด็จฝั่งเมืองกำแพงเพชรได้ความว่า

มีพระเจดีย์โบราณบรรจุพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า อยู่ริมลำน้ำปิงฝั่งตะวันตก 3 องค์ ชำรุดทั้งหมด พระยากำแพงเพชร (น้อย) เป็นเจ้าเมืองในขณะนั้น ได้ค้นหาจนพบพระเจดีย์ทั้ง 3 องค์ ตามที่ปรากฏในศิลาจารึก พระเจดีย์องค์กลางใหญ่สุดซึ่งบรรจุพระบรมธาตุขณะรื้อพระเจดีย์ทั้ง 3 องค์นั้นได้พบกรุพระพิมพ์สกุลทุ่งเศรษฐีแบบต่างๆ จำนวนมาก ภายในกรุพบแผ่นลานเงินจารึกภาษาขอมกล่าวถึงตำนานการสร้างพระพิมพ์และวิธีการสักการบูชาพร้อมลำดับอุปเท่ห์ไว้ พระพิมพ์ที่ได้จากกรุนี้คือ พระกำแพงพลูจีบ พระกำแพงเม็ดขนุน พระกำแพงขุ่มกอ พระกำแพงเปิดโลก (เม็ดทองหลาง) พระเกสรว่านหน้าเงินหน้าทอง พระเม็ดย่น้อยหน้า พระนางกำแพง ฯลฯ

ตำนานจารึกบนแผ่นลานเงินคัดจากสำเนาเดิมดังนี้

ณ ตำบลเมืองพิษณุโลก เมืองกำแพงเพชร เมืองพิชัย เมืองพิจิตร เมืองสุพรรณ ว่ามีฤกษ์ 11 ตน ฤกษ์เป็นใหญ่ 3 ตน ฤกษ์พิราลัยตนหนึ่ง ฤกษ์ตาไฟตนหนึ่ง ฤกษ์ดาวัดตนหนึ่ง เป็นประธานแก่ฤกษ์ทั้งหลาย จึงปรึกษากันว่าเราทั้งนี้จะเอาอันใดให้แก่พระยาศรีธรรมมาโคกราช ฤกษ์ทั้ง 3 จึง

วัดพระสี่อิริยาบถ กำแพงเพชร

ปรึกษาแก่ฤๅษีทั้งปวงว่า เราจะทำด้วยฤๅษี ทำด้วยเครื่องประดิษฐานเงินทองไว้ฉะนั้นฉลองพระองค์จึงทำเป็นเมฆพัดอุทุมพรเป็นมฤตย์พิศม์ อายุวัฒนะ พระฤๅษีประดิษฐานไว้ในถ้ำแหวนใหญ่หน่อยเป็นอนุภาพแก่มนุษย์ทั้งหลาย สมณชีพรามณจารย์ไปเอว่วนทั้งหลายอันมีฤๅษีเอามาให้ได้ 1,000 ครั้งเสร็จแล้วฤๅษีจึงปาวร้องเทวดาทั้งปวงให้มาช่วยบดยาทำเป็นพระพิมพ์ไว้สถานหนึ่ง ทำเป็นเมฆพัดสถานหนึ่ง ฤๅษีทั้ง 3 ตนนั้น จึงบังคับฤๅษีทั้งปวงให้เอว่วนทำเป็นผงปั้นเป็นก้อน ถ้าผู้ใดได้ถวายพระพรแล้ว จึงเอาไว้ใช้ตามอนุภาพเถิด ให้ระลึกถึงพระฤๅษีที่ทำไว้ นั้นเถิด

พุทธประวัติมากมายที่เรียกพระเครื่องมืออยู่มากมายหลายกรุ เช่น กรุวัดบรมธาตุจะพบพระกำแพงขุ่มกอก พิมพ์ใหญ่ พระกำแพงลีลาเม็ดขนุน พระกำแพงลีลาพลูจีบ พระนางกำแพงเม็ดมะลื่น พระกำแพงเปิดโลกยืนตอ (เม็ดทองกลาง) พระกำแพงลีลาหน้าเงินหน้าทอง พระนางกำแพงใบพุทรา พระนางกำแพงเล็บมือ พระกำแพงลีลาเขยคางข้างเม็ดทั้งเนื้อดินและเนื้อชิน พระกำแพงลีลาทุ่งขาว พระลีลากำแพงขาว เนื้อชิน พระกำแพงบหน้าอ้อย พระยอดขุนพล (เสมาตัด) พระกำแพงลีลาฝักดาบ พระสังกัจจายน์ พระนางกำแพงพิมพ์ห้าเหลี่ยม พระกำแพงห้าร้อยเนื้อชิน พระกำแพงขุ่มกอก พระกำแพงขาโต๊ะ

ส่วนกรุวัดพิบูล ก็จะมีพระกำแพงขุ่มกอก พิมพ์ใหญ่ พิมพ์กลางและพิมพ์ขนมเปียะ พระกำแพงลีลาเม็ดขนุน พระกำแพงลีลาพลูจีบ พระนางกำแพงเม็ดมะลื่น พระกำแพงเปิดโลกยืนตอ (เม็ดทองกลาง) พระนางกำแพงใบพุทรา พระกำแพงลีลาเขยคางข้างเม็ด พระกำแพงบหน้าอ้อย พระกำแพงลีลาฝักดาบ พระสังกัจจายน์ พระกำแพงขุ่มกอก

ทางด้านกรุฤๅษีจะพบพระกำแพงขุ่มกอก พิมพ์ใหญ่ พิมพ์กลาง พระกำแพงลีลาเม็ดขนุน พระกำแพงเปิดโลกยืนตอ (เม็ดทองกลาง) ที่วัดขุ่มกอกจะพบพระกำแพงขุ่มกอกพิมพ์กลาง

เจดีย์ วัดช้างรอบ กำแพงเพชร

พิมพ์ชนมเบ็ยะ พระกำแพงลีลาเม็ดขนุน นอกจากนี้พระกำแพงซุ้มกอยังพบที่กรุตาพุ่ม กรุนาตา
คำ วัดลานดอกไม้ วัดหนองลังกา กรุเจดีย์กลางทุ่งอีกด้วย

ส่วนพระกำแพงอื่นๆ มักจะพบกระจายอยู่ทั่วไป เช่น พระกำแพงลีลาเม็ดขนุนหน้าเงินหน้า
ทองจะพบที่วัดป่ามด พระกำแพงลีลาพลูจีบหน้าเงินหน้าทองจะพบที่วัดพระแก้ว พระกำแพงลีลา
กลีบจำปาจะพบที่วัดวังพระธาตุ กรุท่าเสากระโดง พระกำแพงลีลาปากเปิดจะพบที่กรุฤกษ์ เจดีย์
กลางทุ่ง พระกำแพงลีลาหน้าเงินหน้าทองจะพบที่วัดพระบรมธาตุ วัดอวาสน้อย พระนางกำแพง
พิมพ์ลูกแบ่งเดี่ยว-ลูกแบ่งคู่ พบที่กรุตาลดำ กรุผู้ใหญ่เชื้อ พระกำแพงท่ามะปรางค์ พบที่วัดช้าง
รอบ วัดป่ามด วัดอวาสใหญ่ วัดอวาสน้อย วัดเชิงหวาย พระกำแพงลีลากล้วยบึง พบที่กรุ
ผู้ใหญ่เชื้อ พระกำแพงเม็ดมะเค็ด พบที่กรุวัดช้างรอบ พระกำแพงขาโต๊ะ พบที่วัดสี่ริยาบถ
วัดอวาสใหญ่ วัดอวาสน้อย วัดช้าง เป็นต้น

สำหรับพระเครื่องกำแพงเพชรที่นิยมอย่างสูงมักจะพบบริเวณกรุวัดบรมธาตุ กรุวัด
พิบูล กรุวัดทุ่งเศรษฐี กรุวัดซุ้มกอ ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง อันเป็นที่ตั้งเมือง
นครชุมเก่า หรือบริเวณที่เรียกว่า ลานทุ่งเศรษฐี เกือบทั้งสิ้น